

Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye

Fırat BAYAR*

GİRİŞ

Küreselleşme, son yirmi yıl içerisinde, gerek uluslararası politika ve diplomasi alanında gerek bu alana ait akademik çalışmalarda en çok kullanılan terimlerin başında gelmektedir. Bu özelliğine rağmen, küreselleşmenin genel kabul gören bir tanımı bulunmamakta, bu kavram birbirinden farklı anlamlara gelebilecek şekilde kullanılmaktadır. Örneğin, literatürde küreselleşmenin, uluslararasılaşma, evrenselleşme, liberalizasyon, Batılılaşma, karşılıklı bağımlılık, modernizasyon gibi çeşitli terimlerle eşanlamli olarak kullanıldığı görülebilmektedir.

Buna ilaveten, günümüzde yaygın bir şekilde görüldüğü üzere, küreselleşme kavramı, hemen her olayla ilintilendirilmekte, neden-sonuç ilişkisi içerisinde temel etken olarak yansıtılmakta ve bu geniş kullanımdan ötürü, esas itibariyle ne olduğu anlaşılmayan bir “klişe” haline gelmektedir.

Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı küreselleşme kavramına açıklık getirmek ve ülkemizi de ilgilendiren boyutları hakkında genel mahiyette bilgi sunmaktır.

1. KÜRESELLEŞMENİN TANIMI

İşbu çalışma bağlamında küreselleşme, en basit anlamda, yerkürenin farklı bölgelerinde yaşayan insan, toplum ve devletler arasındaki iletişim ve etkileşim derecesinin “karşılıklı bağımlılık” kavramı çerçevesinde giderek artması olarak tanımlanabilir.

Küreselleşme, yerel-evrensel spektrumunda her iki yöne doğru ilerleyen bir süreci tarif etmekte, statik bir yapıdan ziyade son derece dinamik ve değişken bir kavrama işaret etmektedir. Küreselleşme, her geçen gün dünyanın farklı alanlarını nüfuzu altına almaya devam etmekte ve bu sayede bünyesine kattığı yeni açılım ve devinimler ile mevcut yapısını sürekli bir biçimde uyarlamaktadır.

(*) Üçüncü Katip, T.C. Seul Büyükelçiliği.

Yukarıdaki tanım ışığında, küreselleşmenin çok boyutlu bir kavram olduğu kolaylıkla anlaşılabilir. Nüfuz alanı insan ve insan toplulukları arasındaki ilişkiler olan küreselleşme, bu itibarla ekonomik, siyasi/güvenlik, teknolojik/iletişimsel, çevresel/demografik ve kültürel boyutlara sahiptir.

Bu çerçevede küreselleşme sürecinin temel aktörleri de üzerinde durulması gereken bir konuyu teşkil etmektedir. Çağdaş küreselleşme, çok-aktörlü bir yapı içerisinde gelişmektedir. Bu bağlamda, dört temel aktörden bahsedilebilir: Ulus-devlet, uluslararası kuruluşlar ve devletler-üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları. Küreselleşme süreci, bu aktörlerin karşılıklı iletişimi ve etkileşimi sonucunda şekillenmektedir.

2. KÜRESELLEŞMENİN KISA TARİHÇESİ

Küreselleşme, esasen yeni bir olgu değildir. Küreselleşmenin tarihi farklı coğrafyalarda yaşayan insan toplulukları arasındaki ilişkilerin tesis edildiği zamana kadar uzanmaktadır.

Bununla beraber, bugün sahip olduğu anlam itibariyle, küreselleşmenin üç evreden geçerek günümüzdeki halini aldığı söylenebilir. Bu evreler şu şekilde sıralanabilir: 19. yüzyılın sonlarından 1914'lere kadar olan dönem, 1914'lerden 1945-50'lere kadar olan dönem ve 1945-50 sonrası dönem.

19. yüzyılın sonlarından 1914'lere kadar geçen dönemde, küreselleşmenin, özellikle iktisadi anlamda, oldukça ileri bir seviyede olduğu görülmektedir. Bu dönemde, uluslararası ticaretin önündeki engel ve tarifeler yok denecek seviyelere gerilemiş, küresel piyasaların entegrasyonu derinleşmiş, ulaşım maliyetleri ve uluslararası alanda kişilerin serbest dolaşımı önündeki kısıtlamalar en düşük seviyelere inmiştir.

Küreselleşme lehinde gelişen bu hava, 1914'lerden 1945-50'lere kadar süren evre içerisinde ise tersine dönmüştür. I. Dünya Savaşı ile başlayan, Büyük Bunalım ile devam eden ve II. Dünya Savaşı'nın bitmesi ile sona eren bu dönem, küreselleşme dinamiklerinin ve global entegrasyon akımlarının ciddi bir biçimde sekteye uğradığı bir dönemdir. Siyasi anlamda aşırı-milliyetçilik, iktisadi anlamda korumacılık ve kendi kendine yeterlilik türündeki eğilimler bu dönemin tipik özellikleridir.

1945-50 sonrası dönemde ve özellikle 1980 sonrasında ise küreselleşme büyük bir ivme kazanarak benzeri görülmemiş bir seviyeye ulaşmıştır. Bu durumun türlü nedenleri mevcuttur. Ekonomik anlamda, uluslararası ticaret hacmi ve uluslararası sermaye akımlarının hızı daha önceden eşi görülmemiş seviyelere erişmiş, küresel üretim süreçleri büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Öte yandan, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönemde böyle büyük bir savaşın bir kez daha yaşanmamasını teminen, siyasi küreselleşme ivme kazanmıştır. Ayrıca, teknolojik anlamda, bu dönemde, yerkürenin hemen her kesimini etkisi altına alan bir iletişim devrimi yaşanmıştır. Son olarak ve bilhassa 1980 sonrasında, küreselleşmenin çevresel, demografik ve kültürel boyutları da dünya gündeminin ilk sıralarında yer almaya başlamıştır.

3. KÜRESELLEŞME KAVRAMININ BOYUTLARI

Yukarıda ifade edildiği üzere, küreselleşme, çok boyutlu bir kavram olup, tüm bu boyutların karşılıklı etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Dolayısıyla, küreselleşme olgusu tahlil edilirken, bu farklı boyutların dikkate alınması önem arz etmektedir.

3.1 Ekonomik Boyut

Ekonomik boyut, küreselleşmenin en önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çağdaş ekonomik küreselleşmenin özellikle üç alt bileşeni üzerinde durmak isabetli olacaktır. Bunlardan ilki günümüz uluslararası ticaretinin kendine özgü niteliklerine ilişkindir. Bu çerçevede bir örnek vermek gerekirse, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde, dünya Gayrisafi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) 6 kat artmışken, dünya ticari eşya ihracatı 20 kat artmıştır. Ticari eşyanın yanında, benzer bir artış mamul mallar ve hizmetler ihracatında da yaşanmıştır. Savaş sonrası dönemde dünya ticaretindeki bu artışın temel nedenlerinin başında ticaretin önündeki vergi, tarife ve kısıtlamaların hızlı bir şekilde düşürülmüş olması ve sözkonusu dönemde gelişmiş ülkelerin yanısıra gelişmekte olan ülkelerin de dünya ticareti içerisinde önemli bir rol üstlenmeleri gelmektedir.

Çağdaş ekonomik küreselleşmenin ikinci bileşeni ise küresel mali piyasaların ve küresel sermaye akımlarının günümüzde sahip olduğu benzersiz hacim, derinlik ve çeşitlilikle ilgilidir. Günümüz küresel ekonomisinin yürütülmesinde, uluslararası bankacılık ile uluslararası döviz, tahvil ve bono piyasaları büyük bir role sahip bulunmaktadır. Örneğin, günümüzde, dünya ölçeğinde bir günlük döviz işlem hacmi 1,5 trilyon

ABD Doları civarındadır. Öte yandan, özellikle “türev araçları” olarak nitelendirilen enstrümanlar sayesinde, küresel alanda kullanılan mali araçlar son derece çeşitlenmiş bulunmaktadır.

Küreselleşmenin ekonomik boyutu çerçevesinde son olarak küresel üretimdeki radikal dönüşüme değinmek gerekmektedir. Günümüzde, geleneksel ulus-devlet temelindeki yapının aksine, üretim faaliyetleri küresel çerçevede yerine getirilmekte, üretimin farklı aşamaları farklı coğrafyalarda sonuçlandırılmaktadır. Bu süreçte, en önemli birim çokuluslu şirketler olarak ortaya çıkmakta, bu şirketler portföy yatırımlarından doğrudan yabancı yatırımlara, uluslararası mal ve hizmet ticaretinden turizme kadar birçok ekonomik alanda faaliyet göstermektedirler. Öte yandan, “yeni ekonomi” ve “post-endüstriyel üretim” gibi kavramlarla da tanımlandığı üzere, günümüzdeki üretim sürecinin en önemli özelliği, mal üretiminden ziyade hizmet üretimine ağırlık vermesi ve bu itibarla en önemli üretim faktörünün nitelikli insan kaynağına dönüşmüş olmasıdır.

3.2 Siyasi/Güvenlik Boyutu

Siyasi küreselleşme, esas itibariyle, günümüz dünyasında siyasi güç, otorite ve yönetim biçimlerindeki yapısal dönüşüm olarak tanımlanabilir. Günümüzde, nüfuz alanını tüm dünya olarak kabul eden “küresel siyaset” anlayışının giderek güçlendiği görülmektedir. Bu durum, geleneksel siyaset anlayışından farklı bir yapıyı yansıtmakta, küreselleşmenin yukarıda değinilen çok aktörlü yapısına işaret etmektedir. Bir başka deyişle, “küresel siyaset”, sözkonusu yapının dört temel aktörü olan ulus devlet, devletler-üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının karşılıklı etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Ulus devlet, bu süreçte temel birim olarak faaliyet göstermeye devam etmekte, ancak yetki ve manevra alanları belirli ölçülerde kısıtlanmaktadır. Literatürde, bu yeni yapıyı betimlemek üzere “küresel yönetim” (global governance) kavramı kullanılmaktadır.

Yukarıda “küresel siyaset” ve “küresel yönetim” adı altında ifade edilmiş olan yeni siyaset anlayışı ve yapısının en önemli özelliklerinden biri geleneksel iç/dış politika ayrımının giderek daha geçersiz bir hale gelmesidir. Bu durum, belki de en açık olarak güvenlik alanında görülmektedir. Güvenlik kavramı, tarihsel olarak ulus-devlet temelinde tanımlanmıştır. Ancak, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, güvenlik sorunlarına ulus-devlet temelinde yaklaşılamayacağı kısa sürede ortaya çıkmıştır. Bu durumun temel nedenleri arasında günümüzde, yüksek askeri teknoloji ve nükleer silahlara

sahip ülkelerin sayısının hızla artması; terörist faaliyetlerin eskiden olduğu gibi belirli bir coğrafi bölgeden kaynaklanmaktan ziyade küresel ölçekte icra edilmesi; “kimlik” sorununun temel bir çatışma nedeni haline gelmesi; kötü yönetişimin devletlerin iflasına yol açarak küresel güvenliğe zarar vermesi; sınıraşan organize suç, insan ticareti, yasadışı göç, uyuşturucu ticareti, karapara aklama, yasadışı paranın uluslararası tedavülü gibi geleneksel olmayan risk ve tehditlerin yaygınlaşması gibi unsurlar sayılabilir.

Güvenlik sorununun çözümüne ulus-devlet temelli yaklaşımların artık geçersiz olduğu en açık ve trajik şekilde 11 Eylül olayları ile ortaya çıkmıştır. Dünyanın askeri bakımdan tek süper gücü olan ve benzeri olmayan yüksek güvenlik teknolojilerine sahip bulunan ABD, kendi toprakları üzerinde düzenlenen bu terörist faaliyeti engellememiştir.

Bu bağlamda üzerinde durulması gereken diğer bir husus da küreselleşme sürecinin, özellikle yüksek iletişim teknolojileri vasıtasıyla, paradoksal bir biçimde küresel terörizme türlü kolaylıklar sağlamakta olduğu gerçeğidir. Günümüzde terörist oluşumlar, faaliyetlerinin gerek planlanması gerekse icra edilme aşamalarında Internet’ten, çeşitli bilgisayar sistemlerinden, multimedya aygıtlarından faydalanmakta, uluslararası alanda çok daha hızlı bir biçimde hareket edebilmekte ve Kitle İmha Silahları edinme arayışına girebilmektedir.

3.3 Teknolojik/İletişimsel Boyut

Çağdaş küreselleşmenin en önemli tetikleyicilerinden biri de özellikle son dönemde artan bir hızla gelişen iletişim devrimine ilişkindir. Literatürde, “üçüncü sanayi devrimi” olarak da adlandırılan bu devrimin özellikleri arasında veri iletiminde mikro işlemciden ve uydu teknolojilerinden faydalanılması, bilginin saklanması, depolanması, işlenmesi ve iletilmesinde dijital ortamlardan yararlanılması ve iletişim araçlarının üretim ve kullanım maliyetlerindeki radikal düşüş seyri sıralanabilir.

Yukarıda belirtilen hususlara ilişkin birkaç çarpıcı istatistiksel bilgi şu şekildedir: 1 milyon megabitlik bir veri, 1970 yılında Boston’dan Los Angeles’a 150 bin ABD Doları civarında bir maliyet karşılığında ulaştırılırken, aynı işlemin bugünkü maliyeti 12 cent civarındadır. New York’dan Londra’ya üç dakikalık bir telefon görüşmesinin 1930 yılındaki maliyeti 300 dolar iken, bugün 20 cent civarındadır. 1993 yılında dünya genelinde yalnızca 50 internet sitesi bulunurken, bundan sadece sekiz yıl sonra, 2001 yılında bu rakam 350 milyona ulaşmıştır.

3.4 Çevresel/Demografik Boyut

Çevre konusu, özellikle 1990'lı yılların başlarından itibaren küreselleşmeyle birlikte anılan en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Küresel ısınma, hava kirliliği, nükleer ve kimyasal atıklar, kuraklık ve sel felaketleri, biyo-çeşitlilik ve türlerin yok oluşuna ilişkin sorunlar, asit yağmurları, deniz, göl ve akarsu kirliliği gibi problemler küreselleşme süreci ile ilintilidir.

Bu sorunların temel özelliği belirli bir yer ya da bölgeyi ilgilendirmekten ziyade küresel ölçekte sonuçlar doğurmalarıdır. Bu itibarla, bu sorunların çözümü için ulus-devlet ötesi bir çaba gerekmektedir, küresel düzeyde bir bilinçlenme sonucunda oluşacak bir uluslararası dayanışma ve işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Öte yandan, küreselleşmenin çevre boyutu, yerkürenin demografik durumuyla da yakından ilintilidir. Dünya nüfusunun artışı, en azından bazı bölgelerde, mevcut kaynakların kıtlaşması anlamına gelmektedir. Günümüzde 6,3 milyar civarında olan dünya nüfusunun 2050'de 9,4 milyara ulaşacağı ve bu artışın %95'inden fazlasının gelişmekte olan ülkelerde yaşanacağı dikkate alındığında, bölgesel düzeyde başlasa da küresel etki yaratabilecek açlık, kıtlık, kuraklık, kirlilik ve göç gibi çevresel sorunlar ciddiyet arz etmektedir.

3.5 Kültürel Boyut

Kültürü genel anlamda bir topluma özgü maddi ve manevi değerler bütünü olarak alırsak, bu çalışmanın başında yapılmış olan tanım ışığında küreselleşmenin kültür üzerinde önemli etkiler doğuracağını kolaylıkla söyleyebiliriz.

Özellikle iletişim devrimin bir sonucu olarak, günümüzde, tüm dünya genelinde bireyler ve toplumlar arasındaki etkileşim oldukça ileri bir seviyede bulunmaktadır. Bu sayede, sözkonusu bireyler ve toplumlar arasında daha önceden birbirlerine yabancı gelen yaşam tarzları temelinde ortak bir payda oluşmakta, farklı zevkler, ilgi alanları gibi konularda belirli bir ahenk, hatta yeknesaklık sağlanmaktadır. Bir anlamda, global bir kültür ve birikim ortaya çıkmaktadır.

Ancak, bu noktada unutulmaması gereken husus küreselleşme dinamiklerinin zaman zaman anılan kültürlerarası ahenkten ziyade farklılaşma ve ayrışmayı da tetikleyebilmesi, öte yandan kültürel etkileşimin çift yönlü bir biçimde seyrederek "küreselin" "yerele" ulaşması kadar, "yerelin" de "küresele" ulaşmasının sözkonusu olmasıdır.

4. KÜRESELLEŞMEYE TEMEL YAKLAŞIMLAR

Literatürde küreselleşme kavramına yönelik olarak iki farklı temel yaklaşım görülmektedir. Bunlar gelenekçi (şüpheli) ve aşırı küreselleşmeci (hiper-liberal) yaklaşımlardır.

4.1 Gelenekçiler

Gelenekçilerin küreselleşme konusundaki ideolojik altyapısını uluslararası ilişkiler teorisinin gerçekçi ekolü oluşturmaktadır. Bilindiği üzere, gerçekçiler uluslararası ilişkilerin anarşik bir yapısı olduğuna inanmakta ve bu yapı içerisinde yürütülen uluslararası politikayı salt ulus-devletler arasındaki güç ve çıkar mücadelesinden ibaret görmektedirler. Başka bir deyişle, uluslararası sistemin tek ve birincil gücü ulus-devlettir ve sistemdeki diğer tüm aktörler ulus-devletlerin amaçlarını gerçekleştirmesi için kullandıkları ikincil seviyede araçları oluşturmaktadırlar.

Küreselleşme kavramına yukarıda ifade olunan realist perspektiften bakılan gelenekçiler, tahmin edildiği üzere, küreselleşme sürecinin ulus-devlet temelli sistemi değiştirmedini, devletin iç ve dış hükümlerliliğini zayıflatmadığını, uluslararası politikada güç dengesi ya da kuvvet kullanımı gibi realist politikaların işlerliğini engellemediğini iddia etmektedirler. Sonuç itibarıyla, gelenekçiler, diğer tüm ulus-devlet dışı aktörlere biçtikleri role benzer bir biçimde, küreselleşmenin ulus-devletler tarafından kendi güç ve çıkarlarının ilerletilmesi ve derinleştirilmesi için bir araç olarak kullanıldığını düşünmektedirler.

Bunun yanında, gelenekçiler, ekonomik alanda içe kapanık, korumacı ve otarşik bir yapıyı tercih edebilmekte, küreselleşme dinamiklerinin bu yapıyı değiştirmedini savunmaktadırlar. Gelenekçi görüş, küresel ekonomik entegrasyonun iddia edildiğinin aksine tüm dünya geneline yayılmış bulunmadığını, esas ekonomik aktivitenin Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya temelinde yürütüldüğünü ve küresel ekonomik düzenin adıgeçen üç blok tarafından oluşturulduğunu belirtmektedir.

4.2 Aşırı Küreselleşmeciler

Gerçekçilik-gelenekçiler ilişkisinin bir benzeri liberalizm ile aşırı küreselleşmeciler arasında bulunmaktadır. Aşırı küreselleşmeciler, görüşlerini, büyük ölçüde liberal ve özellikle 1980 sonrasında oluşan neo-liberal fikirlere dayandırmaktadırlar. Bu çerçe-

de, serbest piyasa ekonomisinin mikro anlamda bireyin faydasını ve makro anlamda ekonominin genel dengesini sağlayacağını, piyasaların kendiliğinden denge düzeyine gelebileceğini ve bu nedenle devletin ekonomik alana müdahale etmemesi gerektiğini savunmakta, bu çerçevede ekonomik liberalizasyon, deregülasyon ve özelleştirme faaliyetlerinin sonuna kadar uygulanması gerektiğine inanmaktadırlar.

Yukarıda ifade edilen görüşler ışığında, aşırı küreselleşmeciler, küreselleşme sürecini sonuna kadar desteklemekte ve bu sürecin dünya ölçeğinde daha da derinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu görüşe göre, günümüzde ulus-devletler siyasi otoritenin hakimiyetini kaybetmiş ve ulus-devlet temelinde kurulmuş olan uluslararası sistem anakronistik bir yapıya dönüşmüştür. Bu nedenle, küresel olarak entegre olan piyasalar, ulus-devletin ekonomik işlevlerini devralmaktadırlar.

Aşırı küreselleşmeci görüşe göre artık, temel güç ve otorite kaynağı küresel sermayenin elindedir. Küresel sermayenin temel güdüsü kardır. Teknolojik ilerlemeler ve iletişim devriminin avantajlarından faydalanan küresel sermaye, ulus-devletin sınırlarını hiçe sayarak, karını maksimize etme amacıyla tüm yerküreyi nüfuz alanı olarak görmektedir.

5. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE

Küreselleşme sürecinin Türkiye üzerindeki etkileri incelenmeye başlandığında, ilk göze çarpan husus, Türkiye'nin küreselleşmenin yukarıda bahsedilen tüm boyutlarından dünyadaki birçok ülkeye kıyasla, oldukça yüksek bir düzeyde etkilenmekte olduğudur. Bu durumun temel bir nedeni, Türkiye'nin jeo-stratejik konumundan kaynaklanmaktadır. Türkiye, Batı'yla Doğu'nun, Kuzey'le Güney'in buluştuğu bir noktada, Avrasya'nın merkezinde yer almakta olup, küreselleşmenin etkilerine geniş oranda açık durumdadır. Türkiye'nin küreselleşme sürecinden büyük ölçüde etkilenmekte olmasının diğer bir nedeni de coğrafyasında barındırdığı insan topluluğunun özelliğine ilişkindir. Türkiye, sahip olduğu özel coğrafi konumu ve köklü tarihi nedeniyle kültürler ve medeniyetlerarası diyaloga ev sahipliği yapan bir ülke konumundadır. Esasen farklı insan toplulukları arasındaki ilişki ve etkileşimlerin radikal bir şekilde artışı olarak tanımlanan küreselleşmenin, bu özelliği haiz bir ülkeye büyük ölçülerde etki yapması kaçınılmazdır.

Küreselleşmenin Türkiye üzerindeki etkilerini, küreselleşmenin mevcut tüm boyutları çerçevesinde gözlemlemek mümkündür. Örneğin, ekonomik küreselleşmenin dina-

miklerine uyum sağlamak ve dünya ekonomisi ile bütünleşebilmek amacıyla Türkiye ekonomisi, 1980 sonrasında köklü bir yapısal değişim geçirmiştir. Bu dönemde, korumacı ve ithal ikameci ekonomik yapı, yerini serbest pazar ve ihracat teşviklerine dayanan, dış ticaretin, kurun, faizin ve sermaye hesabının serbestleştirilmiş olduğu bir yapıya terk etmiştir.

Benzer şekilde, mevcut siyasi küreselleşme trendleri çerçevesinde, Türkiye, özellikle son dönemde demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları, kadının statüsü gibi konuların yanında şeffaflık, hesap verebilirlik gibi temel yönetim ilkelerinin yerleştirilmesi ve uygulanması çerçevesinde büyük mesafe katetmiştir. Tabiatıyla, bu süreçte, Türk halkının kalkınma çabalarını evrensel değerler zemininde yürütme iradesi de etkili olmaktadır.

Öte yandan, küreselleşmenin güvenlik boyutu, Türkiye’yi uluslararası terörizmle mücadele, silahların kontrolü ve silahsızlanma, yasadışı göç, insan ticareti, organize suç, yolsuzluk, uyuşturucu ticareti ve karaparayla mücadele gibi konularla çok daha kapsamlı ve derin bir şekilde ilgilenmeye zorlamakta, bu konularda bölgesel ve uluslararası işbirliğinde öncü rol almaya yöneltmektedir.

Küreselleşmenin çevresel/demografik boyutu da Türkiye üzerinde türlü etkilerde bulunmaktadır. Örneğin, çevre dostu üretim ve tüketim, Türkiye’de giderek artan bir şekilde dikkate alınmaya başlanmıştır. Benzer şekilde, küreselleşmenin demografik boyutunun etkisiyle, ülke genelindeki nüfus artış hızının düşme eğilimine girdiği gözlenmektedir.

Son olarak, Türkiye’nin küreselleşmenin kültürel boyutundan da yaygın bir biçimde etkilendiği, bu bağlamda, Türk toplumunun beğeni ve ilgi alanlarının, özellikle son yıllarda, ciddi bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçtiği söylenebilir. Ancak, bu küresel düzeyde tanınan kültürel ve üretim biçimlerinin Türkiye’de yer etmesi kadar, Türk kültür öğelerinin uluslararası tanınırlığının da artması şeklinde gerçekleşmektedir.

Yukarıda değinilen tüm hususlar, küreselleşme sürecinin Türkiye üzerindeki etkilerine ilişkindir. Bu çerçevede, son olarak değinilmesinde yarar görülen konu ise Türkiye’nin küreselleşme sürecinin olumlu yönde ilerleyebilmesi için ne ölçüde katkıda bulunabileceğidir. Bir başka deyişle, Türkiye’nin de belirli ölçülerde küreselleşme sürecine etki etme kapasitesi bulunmaktadır. Bunun temel nedeni, bu çalışmanın ilk

bölümünde ifade edildiği üzere, küreselleşme sürecinin tek yönlü olarak ilerlememesi, son derece dinamik bir süreci içermesi ve karşılaştığı yeni unsurları bünyesine katarak sürekli biçimde sentezlenen bir yapısı olmasıdır.

Bu çerçeveden baktığımızda, Türkiye'nin, jeo-stratejik konumu itibariyle küreselleşmenin siyasi/güvenlik boyutu çerçevesinde önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Türkiye, Balkanlar, Kafkaslar, Karadeniz, Orta Doğu, Akdeniz ve Orta Asya ile Avrupa'nın doğal kesişim noktasında bir istikrar unsuru olması itibariyle öncelikle bölgesel, sonrasında uluslararası istikrarın sağlanmasında önemli bir rol almakta, bu itibarla küreselleşmenin siyasi/güvenlik boyutuna olumlu yönde katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin 17 Ekim 2008 tarihinde BM Genel Kurulunda yapılan oylama neticesinde 2009-2010 dönemi için BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyelik adaylığına seçilmesi, bu çerçeveden bakınca daha anlamlı bir hale gelmektedir.

Türkiye'nin bu kendine özgü jeo-stratejik konumu, ekonomi alanında da önemli sonuçları beraberinde getirmektedir. Bu durum, kendini özellikle enerji alanında göstermektedir. Dünyanın enerji kaynakları bakımından en zengin olduğu bölgelere komşu olan Türkiye, petrol ve doğalgaz rezervlerinin Doğu-Batı istikametinde taşınması konusunda iktisadi açıdan en kısa ve en az maliyetli güzergahı sunmaktadır. Türkiye'nin katkılarıyla Doğu-Batı Enerji Koridoru Projesi'nin gerçekleştirilmesi, bölgesel olduğu kadar küresel anlamda da ekonomik sonuçlar doğuracaktır.

Son olarak, Türkiye'nin küreselleşmenin kültürel boyutuna yapabileceği katkı üzerinde durulması uygun olacaktır. Kendine özgü tarihi ve kültürel yapısı ile Türkiye, medeniyetlerarası uyumun en önemli örneklerinden birini oluşturmaktadır. Türkiye, tüm dünyaya, kültürel çeşitliliğin bir tehditten ziyade bir zenginlik olduğunu göstermeye çalışmakta, kültürler arasındaki yanlış algılama, önyargı ve kutuplaşmaların önlenmesi için her türlü platformda aktif çaba sarfetmektedir. Anılan çabalar, küreselleşmenin kültürel boyutunun olumlu bir yönde ilerlemesi için önemli bir katkı olarak algılanmalıdır. Bu çerçevede, 2005 yılında Türkiye ve İspanya'nın eş-sunuculuğunda hayata geçirilmiş olan Medeniyetler İttifakı girişimi, bu katkının en somut örneklerinden birini oluşturmaktadır.